

Роман СЛАВИЧ

У своїй подорожі до Царства Небесного ми наблизилися до моменту зустрічі з Богом лицем в лице – у Пресвятій Євхаристії. Його присутність серед нас і в нас стає живою реальністю, позаяк, за словами самого Христа: «Хто споживає тіло моє і кров мою п'є, той у мені перебуває, а я – в ньому» (Йо. 6, 56). Також прийняття Христа є запорукою нашого спасіння, що сповнюється у житті вічному (див. Йо. 6, 54).

Мирствуванням Святим Причастям священнослужитель обдаровує нас миром Божим, який є плодом Святого Духа (див. Гал. 5, 22).

Наступним закликком є: «Голови ваші перед Господом схиліть». Приклоненням голови ми виявляємо, що Бог, як Цар усіх, радше Отець наш, є єдиним, перед Ким нам слід схилити голову, виражаючи тим пошану і любов до Нього.

У наступній молитві священнослужитель знову благодарить Бога за те, що «все утворив». Заявляє від імені народу, що Господь є тим Владикою, перед котрим «схилили свої голови», а не «перед тілом і кров'ю». Також просить, щоби Бог подав «оці дари всім на добро... відповідно до потреби кожного: з плаваючими плавай..., а недужих ізціли, лікарю душ і тіл». Тими Дарами, про які йдеться в молитві, є Христос, бо Він є «той, Хто приносить і Кого приносять, і Хто приймає і Кого роздають». Христос, дарований нам і прийнятий нами у Святому Причасті, подає нам все, «відповідно до потреби кожного».

У наступній молитві єрей прохає: «Зглянься, Господи, і прийди, щоб освятити нас, Ти, що вгорі з Отцем сидиш і тут з нами невидимо перебуваєш, і сподоби могутньою Твоюю

рукою подати нам пречисте Твоє тіло і чесну кров, а через нас усім людям». Це чергова молитва священнослужителя, в якій він молиться за себе. Причиною цього є необхідність належного приготування до прийняття Святого Причастя і до його безпосереднього завдання, а радше, покликання – роздати пречисте Тіло і чесну Кров вірним. Тут присутня думка про те, що Христос є Тим єдиним Архиєреем, Котрий здійснює це страшне і величне Таїнство, а єпископи, священники та диякони беруть участь у цьому Христовому священстві. Ми, вірні, також беремо участь у ньому, але особливим, відмінним від священнослужителів способом. Цей дар священничого служіння кожен із нас отримав у Святому Таїнстві Миропомазання разом із двома іншими – царським та пророчим. Думка про священство присутня у молитві священника під час співу Херувимської пісні: «...був нашим архиєреем, і богослужбової цієї і безкровної жертви священнодійство передав ти нам, як Владика всіх». Священик, будучи також людиною схильною до гріха, просить, щоби Бог освятив його і тим удостоїв стати причасником Тіла і Крови Христової та роздати їх вірним.

Після цієї молитви диякон закликає вірних: «Будьмо уважні», а священнослужитель виголошує, чому ми повинні бути уважними, бо «Святеє святим». При цьому він підносить вгору Агнца. Цей момент Святої Літургії о. Мелетій Соловій пояснює так: «Піднесення св. Агнца перед Святим Причастям має звернути увагу вірних на близький момент евхаристійного жертвоспоживання і так зродити в їхніх душах відповідні почування, як це засвідчує Псевдо-Діонісій і св. Максим Ісповідник». «Святеє» – це Агнець Христос. Відповідь вірних краще розкриває сенс цього слова: «Єдин свят, єдин Господь, Ісус Христос, на славу Бога Отця. Амінь». Христос – Господь, і як Бог Він є святим (див. Лев. 11, 44). А ми, причащаючись Його Тіла і Крові, також стаємо святими. Христос прийшов, «щоб освятити нас». У Новому Завіті зустрічаємо чимало місць, в яких християн закликають стати святими (див. І Пт. 1, 15). У посланні до Євреїв автор прямо називає вірних святими: «Ось тому, святі брати, учасники небесного покликання...» (Євр. 3, 1). Через те, що Бог святий, то й ми покликані уподібнитися до Нього, стати святими. Це зростання від образу Божого до Його подоби є метою нашого життя.

Далі наступає безпосереднє приготування до Святого Причастя. Священнослужитель вкладає Агнца у чашу і вливає туди теплоту. Після цього причащається Агнцем «на відпущення гріхів...і на життя вічне». А причастившись з чаші «Чесної і святої крові Господа, і Бога, і Спася нашого Ісуса Христа», мовить: «Оце діткнулося уст моїх, і відніме беззаконня мої, і гріхи мої очистить».

Після цього відбувається причащення вірних, котрі також готуються до Святого Причастя насамперед глибокою уважністю і усвідомленням, що вони причащаються не хліба і вина, а Тіла і Крові нашого Спасителя (див. І Кор.11, 28-30). Христос Сам приходиться до нас, у наше серце, життя... Ми приймаємо «Царя всіх» і тоді стаємо небом –

місцем перебування Бога і Його Царства.

З огляду на потребу підготовки до Святого Причастя, існують відповідні молитви. Однією з них є молитва «Вірую, Господи, і ісповідую». У ній ми визнаємо Христа Спасителем, котрий «прийшов у світ грішників спасти», а себе – першими з числа грішників: «З яких перший я». Просимо, щоб Господь під час Тайної Вечері прийняв нас за причасників Його Тіла і Крови, Його дару спасіння й нового життя. Слово «днесь» у перекладі з церковнослов'янської означає сьогодні, тепер, зараз. Тут присутня думка анамнези, тобто Тайну Вечерю, яка відбулася майже дві тисячі років тому, ми актуалізуємо в нашому житті. У даному конкретному моменті, причащаючись Святих Тайн, стаємо учасниками цієї спасенної події.

Молитва подає нам два приклади поводження з цим Даром. Першим є вчинок Юди, котрий хоч і був учнем Христа, однак видав Його ворогам тайну і поцілунком довершив зраду. Але як добрий розбійник, котрий висів поряд із Христом на хресті, сповідаємося Синові Божому з жалем за гріхи і надією на спасіння, знаком якого є і буде те, що Господь пом'яне нас у Царстві своїм. Це прохання трикратно повторюється, але при звертанні до Бога, щоразу по-іншому Його величаємо: Господи, Владико або Святий. Тут ідеться про Пресвяту Трійцю (пор. молитву до Пресвятої Трійці зі щоденних молитов), яка є нероздільною і єдиносущною.

Негідне прийняття Христа у Пресвятій Євхаристії стає нам судом і осудженням, але повинно бути «на зцілення душі і тіла». Тому молимося разом з митарем: «Боже, милостивий будь мені грішному...». Ця молитва виражає нашу справжню поставу до Бога. Ми визнаємо, що є грішними, схильними до гріха і нездатними впоратися з ним самотужки, тому просимо помилування. У покаянні бачимо себе справжніми, такими, що не заслужили на дар спасіння, який дає нам Христос. Бачимо велику Божу любов, отримуємо від Нього прощення гріхів. Господь приймає нас у Свої обійми і дарує самого Себе, аби ми могли жити Його життям, котре є новим, бо вже переможеними є гріх і смерть. З нами є люблячий Бог, до Котрого, часто несвідомо, тягнеться душа кожного з нас.

Опісля священнослужитель, беручи чашу з Чесними Дарами, виголошує: «Зі страхом Божим і вірою приступіть». Ця постава з нашого боку є найвідповіднішою по відношенню до святого Бога. Однак страх тут слід розуміти не в сенсі боязні перед карою – це, певною мірою, егоїстичний страх, тому що боїмося за себе самих. Справжнє розуміння страху Божого полягає у тому, щоб не образити Особу, Котра нас любить і Котру ми любимо у відповідь. Це боязнь втратити Того, Кого любимо.

За допомогою віри ми стаємо здатними під видами хліба і вина побачити нашого Спасителя – Ісуса Христа. Вірні підтверджують цю істину словами, якими ізраїльтяни вітали Христа під час Його в'їзду в Єрусалим: «Благословенний, хто йде в ім'я Господнє, Бог Господь явився нам» (див. Мт. 21, 9). Після того ті, котрі зробили іспит сумління і не відчувають на серці важкого гріха, приступають до Святого Причастя.

Практика причащатися стоячи на колінах пов'язана із середньовічним типом побожності, яка характерна, передусім, для Римо-Католицької Церкви і пов'язана з акцентуванням Христових страстей, особливим наголосом на покаянні та на визнанні своїх гріхів. Однак дуже давній літургійний виголос («Зі страхом Божим і вірою приступіть») виразно вказує нам на те, що ми повинні самі прийти до Христа, а не чекати поки Він прийде до нас. Нашим завданням є відповісти на заклик: «Приступіть». Своє покаяння, жаль за гріхи ми вже висловили у попередніх, підготовчих молитвах. Явлення воскреслого Христа характеризується пасхальною радістю – торжеством перемоги над гріхом. Не доречно нам стояти на колінах, бо ми скинули з себе гріховне ярмо. Ми стоїмо, бо покликані прийти до Христа, радіючи зустрічі з Ним.

Причастя вірних служить наочним прикладом і виразом того, що твориться Тіло Христове – Церква, у якій Христос Голова, а ми – члени (див. Еф. 5, 23; 30). Церква – спільнота вірних з Богом і між собою. У храмі збираються різні люди: різного віку, характеру, суспільного становища й різної національної приналежності. Проте поступово, упродовж Божественної Літургії, Бог творить з них спільноту. Це, насамперед, проявляється через спільну молитву, читання і слухання Божого Слова, причащання з однієї чаші Тіла і Крові Господніх. Від терпимого ставлення один до одного, певного ніяковіння і незручності від присутності «іншого», ми доходимо до розуміння возлюбити один одного, «щоб однодумно визнавати Отця, і Сина, і Святого Духа, Тройцю єдиносущну і нероздільну». Отож, вже з почуттям братньої любові до наших ближніх і синівської любові до Бога набираємося сміливості призвати «небесного Бога Отця». Споживання, як вже раніше згадувалося, є символом прийняття один одного у своє життя і входження у життя інших. Так твориться церковна спільнота вірних навколо Христа Євхаристійного. Виголос священика після Святого Причастя: «Спаси, Боже, людей Твоїх і благослови спадкоємство Твоє» є констатацією того, що ми стаємо народом, який належить Богові, Божим народом, «народом святим» (Вих. 19, 6), Церквою.

Причастившись Святих Таїн, вірні співають подячний гімн «Ми виділи світло істинне». Цим світлом є Христос, названий у Символі віри «Світлом від Світла». Через Нього ми прийняли Духа Небесного, про причастя Котрого просили в прохальній ектенії перед молитвою «Отче наш». Дух Святий продовжує започатковане Отцем діло спасіння

людини і всього творіння, втілене в життя Сином Божим. Також співаємо, що ми «знайшли віру істинну», через яку і в якій «нероздільній Тройці поклоняємось, Вона бо спасла нас». Уже з частого повторення і наголошення на спасінні бачимо, що дана тема пронизує всю Божественну Літургію.

Обкадивши чашу і дискос, священнослужитель промовляє тихо: «Благословенний Бог наш», а тоді виголошує: «завжди, нині і повсякчас, і на віки вічні». Вірні, повні вдячності, співають гімн «Нехай сповняться уста наші хваління Твого, Господи», який виражає благодарення Богові за те, що «сподобив нас причаститися...».

Євхаристія – це благодарення, яке є найвідповіднішою поставою людини до Господа. Нам справді нічого не залишається робити, як тільки подякувати Богові за всі Його добродійства, вчинені з любові до нас. Позаяк ми не маємо чого віддати взамін, то компенсуємо це вдячністю і пам'яттю за вчинене для нас добро. А вершиною цих дібр, даних нам, є неоціненний дар Христа. «Бог бо так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього, не загинув, а жив життям вічним» (Йо. 3, 16). Це віддання, жертвування себе є вершиною Божої любові до нас. Бог не бажає жити Сам у Своему Царстві, тому приходить на землю, вочлонується, тобто приймає нашу людську природу і добровільно помирає найганебнішою смертю на хресті. І все це задля того, аби ми не загинули, а жили життям вічним і були з Ним. Господь ніби звертається до нас: «Будьте зі мною, дозвольте мені подарувати вам свою любов». У цьому й полягає життя вічне – бути з Богом, приймати Його любов і любити взаємно. Натомість для людини, котра відкинула Бога, Його присутність обернеться пеклом, а Божя любов буде для неї як вогонь. Та й справді, любов відкидає той, хто її не знає. Хоч розп'ята на хресті, вона просить: «Отче, відпусти їм, не знають бо, що роблять» (Лк. 23, 34). Ця любов – вічна, бо нею є Бог, і любов має початок в Бозі. Святий Йоан Богослов навчає: «Хто не любить, той не спізнав Бога, бо Бог – любов» (I Йо. 4, 8). Ознакою ж перебування Бога в нас є любов поміж Його дітьми, тобто між нами. Той же апостол навчає: «Бога ніхто ніколи не бачив. Коли ми любимо один одного, то Бог у нас перебуває, і його любов у нас досконала» (I Йо. 4, 12).

Щоб не втратити цей Божий дар, прохаємо Його: «Збережи нас у Твоїй святині весь день повчатися правді Твоїй». Ми бажаємо зберегтися «у святині», тобто прийнявши Бога, ми освячуємося через Його присутність у нас, тому й виникає бажання наслідувати Господа, уподібнюватися Йому. Навчання «правди» є пізнанням Бога, це прийняття Його Одкровення про себе. Ми не зможемо пізнати іншу людину, якщо не знатимемо її особисто. В особистому спілкуванні з Богом, в молитві знищуємо ідолів нашого розуму, які подають своє, часто неправильне уявлення про Бога. Про відносність такого нашого пізнання (радше здогаду) говорить саме слово «уявлення», тобто фантазія. Проте Бог не фантазія, але жива реальність. Ми потребуємо допомоги у пізнанні Бога, тому

звертаємося до тих, хто здобув досвід богопізнання, а такими людьми є святі. Тому таким важливим є триматися Священного Передання Церкви, зрештою прислухатися до самої Церкви, яка, ведена Святим Духом, своєю місією має вести і навчати вірних.

Наше благодарення найкраще проявляється у прославі Бога: «Алилуя», що означає – «хваліте Господа». Продовжує тему благодарення наступна ектенія, яка називається благодарною і починається словами: «Прості, прийнявши... Христових Таїн, достойно подякуймо Господеві». У ній є прохання про охорону нас Божою благодаттю, після якого випрошуємо «день увесь досконалий, святий, мирний і безгрішний...» – це плід Євхаристії – ми отримуємо силу проживати наше життя у святості, мирі та безгрішності. Метою ж нашого життя є життя з Богом у Його Царстві, тому «самі себе, і...все наше життя Христу Богові віддаймо». Під час співу вірних, священнослужитель тихо мовить молитву, у якій знову дякує Господеві, просить, аби Він справив нашу путь, скріпив у страсі Своїм, зберіг наше життя. Все це просить священник за посередництвом молитов і молінь «славної Богородиці і приснодіви Марії і всіх святих». Потім славословить Бога: «Бо Ти є освячення наше і Тобі славу возсилаємо, Отцю, і Сину, і Святому Духові, нині і повсякчас, і на віки вічні» і ми у відповідь на прославу Бога співаємо: «Амінь» – «нехай так буде».

Роман СЛАВИЧ.Святе Причастя//СЛОВО № 4 (48) 2012, с.44-47